

فصلنامه علمی پژوهشی
دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت
سال چهارم / شماره ۱۶ / زمستان ۱۳۹۴

بررسی عوامل موثر بر سطح افشا اطلاعات آتی در گزارش‌های سالانه شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران

مهدي سديدي

استاديار دانشگاه علامه طباطبايي، گروه حسابداری، تهران، ايران
msadidi@yahoo.com

حسين بديعي

دانشجوی دکتری حسابداری دانشگاه علامه طباطبایی، تهران و مربی عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد گرمسار، (نویسنده مسئول)
badiei@iau.ac.ir

حميد نبوي

کارشناس ارشد مدیریت مالی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد بوشهر، بوشهر، ايران

تاریخ دریافت: ۹۳/۱۰/۲۰ تاریخ پذیرش: ۹۴/۱/۱۹

چکیده

امروزه افشای اطلاعات تنها محدود به اطلاعات مالی در چارچوب گزارش‌های مالی نیست، بلکه آن‌ها معمولاً دسته‌ای از اطلاعات غیر مالی را نیز با هدف اثرگذاری بر تصمیمات استفاده‌کنندگان، افشا می‌کنند. در فرهنگ حسابداری افشاء یک واژه فراگیر بوده و به عنوان یکی از اصول حسابداری طبقه بندی می‌شود که تمامی فرایندهای با اهمیت مالی را در بر گرفته و بر کلیه جوانب مالی موثر می‌باشد اطلاعات منتشر شده در گزارش سالانه را می‌توان به اطلاعات گذشته و اطلاعات آتی تقسیم بندی نمود افشای اطلاعات گذشته (تاریخی) اشاره به نتایج مالی گذشته دارد و افشای آتی طبقه‌ای از اطلاعات است که شامل برنامه‌های فعلی و پیش‌بینی آینده است پژوهش حاضر با تدوین شاخص‌هایی به بررسی تأثیر متغیرهای اندازه، نسبت بدهی‌ها، تمرکز مالکیت، عمر شرکت، اندازه حسابرس مستقل و سودآوری بر سطح افشا اطلاعات آتی در گزارش‌های سالانه ۹۵ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در سال ۱۳۹۱ پرداخت از نظر آماری این پژوهش با استفاده از تکنیک‌های تحلیل همبستگی و رگرسیون چند متغیره نسبت به تحلیل فرضیه‌های تحقیق اقدام نمود یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که بین متغیرهای اندازه شرکت، نسبت بدهی، اندازه موسسه حسابرسی و سودآوری با سطح افشا اطلاعات آتی حسابداری رابطه معناداری وجود دارد و بین متغیرهای تمرکز مالکیت و سن شرکت با سطح افشا اطلاعات آتی حسابداری رابطه معناداری وجود ندارد.

واژه‌های کلیدی: افشاء، بورس اوراق بهادار، اندازه.

۱- مقدمه

یکی از عوامل توسعه اقتصادی کشورهای در حال توسعه، داشتن یک سیستم اطلاعاتی است. اطلاعات آگاهی و هوشیاری می‌دهد، شگفتی می‌آفریند، ایجاد انگیزه می‌کند، و از عدم اطمینان می‌کاهد. اطلاعات گزینه‌های جدید را آشکار ساخته یا موجب حذف گزینه‌های ضعیف می‌گردد و سرانجام افراد را تحت تأثیر قرار داده و آن‌ها را بر می‌انگیزد که اقدامی به عمل آورند. اطلاعات به ویژه در کسب و کار و تجارت باید قبل از آنکه دیر شود، علایم هشدار دهنده بفرستد و از آینده خبر دهد. (جان و گرادنیتزکی، ۱۹۷۱). از آنجا که سرمایه‌گذاران و اعتبار دهندگان دو گروه اصلی استفاده کننده برون سازمانی از اطلاعات حسابداری به شمار می‌آیند یکی از رسالت‌های اصلی گزارشگری مدیریت و سیستم‌های حسابداری، تهیه و ارائه‌ی اطلاعات مربوط، جهت فراهم کردن مبنایی برای تصمیم‌گیری منطقی سرمایه‌گذاران و اعتبار دهندگان می‌باشد. بنابراین، توجه ویژه به نیازهای اطلاعاتی این افراد، برای ارائه دهندگان اطلاعات حایز اهمیت است. لذا اهمیت بالای اطلاعات در گروه افشای دقیق و به موقع اطلاعات توسط شرکت‌ها می‌باشد. بنابراین کلیه واقعیتهای با اهمیت واحد اقتصادی باید به گونه‌ای مناسب و کامل افشاء شوند و از طرف دیگر، اطلاعاتی که ارائه می‌شود نباید از لحاظ کمیت و کیفیت به گونه‌ای باشد که موجبات سردرگمی استفاده کنندگان صورت‌های مالی را فراهم کند، تا امکان اتخاذ تصمیمات آگاهانه را برای استفاده کنندگان فراهم سازد (عالی‌پور، ۱۳۶۵). اصل افشاء یکی از اصول حسابداری است که بر کلیه جوانب گزارشگری مالی تأثیر دارد. اصل افشاء ایجاب می‌کند که کلیه واقعیتهای با اهمیت مربوط به رویدادها و فعالیت‌های مالی واحد تجاری به شکل مناسب و کامل گزارش شود. بر اساس این اصل، صورت‌های مالی اساسی باید حاوی تمامی اطلاعات با اهمیت، مربوط و به موقع بوده و این نوع اطلاعات به گونه‌ای قابل فهم، کامل، و به نحو مناسب در اختیار گروه‌های مختلف استفاده کننده قرار گیرد.

"بر اساس چارچوب مفهومی گزارشگری مالی، اطلاعات مالی باید دو جنبه مربوط بودن و اتکاپذیری را داشته باشد. اما کیفیت اطلاعات در خصوص شفافیت، بیشتر از دیدگاه افشای اطلاعات مناسب و به موقع است" (مدهنی، ۲۰۰۸).

اطلاعات منتشر شده در گزارش سالانه را می‌توان به اطلاعات گذشته و اطلاعات آتی تقسیم بندی نمود (حسینی، ۲۰۰۴). افشای اطلاعات گذشته^۱ (تاریخی) اشاره به نتایج مالی گذشته دارد و افشای آتی^۲ طبقه‌ای از اطلاعات است که شامل

برنامه‌های فعلی و پیش‌بینی آینده است که سرمایه‌گذاران و سایر استفاده‌کنندگان را قادر به ارزیابی عملکرد مالی آینده شرکت می‌کند. چنین افشایی شامل پیش‌بینی مالی از قبیل درآمد سال آینده، بازده مورد انتظار و گردش وجوه نقد پیش-بینی شده می‌باشد. افشای آتی همچنین شامل اطلاعات غیر مالی نیز می‌باشد. به عبارتی دیگر اطلاعات آتی شکلی از افشای اختیاری است که به معنای توضیح اطلاعاتی فراتر از محدوده‌ای است که بیش از این در سیستم مالی موجود بوده است. شمار زیادی از مباحث تئوریک تلاش دارند که انگیزه‌های واحدهای تجاری را جهت انتشار اطلاعات داوطلبانه اضافی تشریح نمایند، کیزو و ویگانند (۱۹۹۵) که اعتقاد دارند اطلاعات آتی، سودمندی زیادی برای استفاده کنندگان در فرایند تصمیم‌گیری و سرمایه‌گذاری دارد. آن‌ها همچنین معتقدند که عدم ارائه چنین اطلاعاتی ممکن است منجر به این شود که سرمایه‌گذاران مبنای پیش‌بینی‌های خود را بر اساس سایر منابع غیر دقیق قرار دهند. نهایتاً آن‌ها اظهار نمودند که محیط اقتصادی بسیار پویا و متغیر است و در نتیجه نمی‌توان صرفاً به اطلاعات تاریخی متکی بود. علاوه بر مطالب فوق بحث دیگری مطرح است که انتشار اطلاعات آتی بر گزارش‌های سالانه جهت کاهش میزان تقارن اطلاعاتی بین مدیران و سرمایه‌گذاران بسیار سودمند است. بنابراین افشا چنین اطلاعاتی موجب کاهش هزینه‌های تأمین مالی می‌شود (بوجاکی و همکاران، ۱۹۹۹). چنین دیدگاهی با فرضیه بازار سرمایه به عنوان انگیزه‌ای جهت افشا داوطلبانه مطابقت دارد.

از آنجائیکه تحقیقات کمی در این زمینه صورت گرفته است این مطالعه در پی رفع این کمبود است و در پی پاسخگویی به این سؤال است که چه عواملی می‌تواند بر سطح افشا اطلاعات آتی در گزارش‌های مالی اثرگذار باشد؟

۲- مبانی نظری و مروری بر پیشینه پژوهش

انسان در تمام طول تاریخ برای شناخت پدیده‌ها و کاهش ابهام پیرامون ناشناخته‌ها به اطلاعات نیازمند بوده به طوری که آغاز تاریخ بشر با توانایی او در انباشت اطلاعات و مبادله آن مقارن بوده است. در یک واحد اقتصادی کار اصلی مدیر تصمیم‌گیری است و مبنای تصمیم‌گیری نیز وجود اطلاعات است به طوری که بدون اطلاعات درست نمی‌توان تصمیمات منطقی اتخاذ نمود. بنابراین اطلاعات چیزی است که ابهام را کاهش می‌دهد و انسان را به تصمیم‌گیری منطقی و درست وا می‌دارد (حسابرس، ۱۳۷۸: ۲۴).

انسان پیش از شروع هر کاری به عاقبت آن کار می‌اندیشد و سپس راهکار مناسب را تعیین می‌کند خصوصاً اینکه تصمیم

گیری مربوط به مسائل مالی باشد لذا کسب اطلاعات به هنگام، صحیح و در خور اتکاء مربوط به فعالیت‌های مالی بنگاه‌های اقتصادی یکی از شرط‌های اولیه ورود مردم به سرمایه‌گذاری است (زادمه‌هر، ۱۳۷۸: ۱۰ و تالانه، ۱۳۸۰: ۳). بنابراین اطلاعاتی که در فرایند گزارشگری مالی مؤسسات فراهم می‌شود باید به گونه‌ای باشد که سرمایه‌گذاران را در ارزیابی عملکرد مدیریت، از لحاظ حفظ و بکارگیری بهینه منابع یاری دهد (مجتهد زاده، ۱۳۸۴: ۲۳). نمایندگان سهامداران یعنی مدیران به مثابه حافظان ثروت و منابع ملی سهامداران و سرمایه‌گذاران در بنگاه‌های اقتصادی تلقی می‌شوند از این‌رو ضروری است که مدیران حداقل در پایان هر سال مالی گزارش‌های جامعی از نتیجه عملیات و اقدامات خود را که دربرگیرنده وضع مالی و نتیجه فعالیت مدیران است به طور صحیح و شفاف در اختیار سهامداران قرار دهند (مجتهد زاده، ۱۳۸۴: ۱۰).

یکی از اهداف گزارشگری مالی، تهیه و ارائه اطلاعات، جهت فراهم کردن مبنایی برای تصمیم‌گیری منطقی سرمایه‌گذاران و اعتباردهندگان می‌باشد. در این راستا اطلاعات باید مفید و مربوط بوده و توان اثرگذاری بر تصمیم‌گیری‌های اقتصادی افراد را داشته باشد و منجر به بهترین تصمیم‌گیری شود. از سوی دیگر برای مفید واقع شدن اطلاعات مالی در تصمیم‌گیری گروه‌های مزبور، هدف‌های حسابداری و گزارشگری مالی ایجاب می‌کند که اطلاعات مربوط به گونه‌ای مناسب افشا و دسترسی به این اطلاعات برای همگان ممکن باشد.

تحقیقات قبلی درباره پیامدهای اقتصادی افشا، عموماً بر افشای بیشتر اطلاعات در کشورهای توسعه یافته‌ای نظیر آمریکا، که دارای مکانیزم اجباری قوی‌تری است، تمرکز دارد. در این میان شرکت‌ها به اجرای الزامات افشای اجباری و افشای اطلاعات اضافی به عموم به عنوان یک مبنای افشا تمرکز دارند. نتایج تجربی افشا عموماً مطابق پیش‌بینی‌های تئوری مالی است که اطلاعات عمومی بیشتر، ارزش شرکت را با کاهش هزینه سرمایه یا افزایش جریان‌های نقدی که به سهامداران تعلق می‌گیرد یا هردوی این‌ها، افزایش می‌دهد. علاوه بر این، آن‌ها پیشنهاد می‌کنند که انواع افشا برای تحلیل‌گران به عنوان پاسخ دهندگان بی تفاوت به انواع مختلف افشا، حیاتی است (بوتوسان و همکاران^۳، ۲۰۰۲).

افشاء اطلاعات آتی

افشای آتی طبقه‌ای از اطلاعات است که شامل برنامه‌های فعلی و پیش‌بینی آینده است که سرمایه‌گذاران و سایر استفاده‌کنندگان را قادر به ارزیابی عملکرد مالی آینده شرکت

می‌کند. چنین افشایی شامل پیش‌بینی مالی از قبیل درآمد سال آینده، بازده مورد انتظار و گردش وجوه نقد پیش‌بینی شده می‌باشد. افشای آتی همچنین شامل اطلاعات غیر مالی نیز می‌باشد. به عبارتی دیگر اطلاعات آتی شکلی از افشای اختیاری است که به معنای توضیح اطلاعاتی فراتر از محدوده-ای است که بیش از این در سیستم گزارشگری مالی موجود بوده است. تعریف ساده‌ی افشا، انتقال و ارائه اطلاعات اقتصادی اعم از مالی و غیر مالی، کمی یا سایر اشکال اطلاعات مرتبط با وضعیت و عملکرد مالی شرکت است. این افشا در صورتی که به واسطه یک منبع مقرراتی و وضع‌کننده قوانین الزامی شده باشد، افشای اجباری گفته می‌شود و در صورتی که افشای اطلاعات تحت تأثیر قوانین خاصی نباشد، افشای اختیاری تلقی می‌شود. همچنین، افشا به طور ضمنی بیانگر آرایه‌ی حداقلی از اطلاعات در گزارش‌های شرکت است به نحوی که بتوان به وسیله آن ارزیابی قابل قبولی از ریسک‌ها و ارزش نسبی شرکت به عمل آورد و کاربران اطلاعات را در این زمینه یاری نماید (آنسا، ۱۹۹۸).

ابتدا شاخص افشای آتی تعریف و طراحی می‌شود. این شاخص مقیاسی است برای اندازه‌گیری سطح افشا اطلاعاتی که از طریق گزارش‌های مالی به استفاده‌کنندگان آرایه می‌شود. با توجه به اینکه اطلاعات اختیاری در صورت‌های مالی جایگاهی ندارد و غالباً این‌گونه اطلاعات از طریق گزارش‌های هیئت مدیره ارائه می‌شود، این تحقیق صرفاً به بررسی اطلاعات آتی در گزارش هیئت مدیره پرداخته می‌شود. شاخص شامل فهرستی از عناصری است که در گزارش‌های هیئت مدیره افشا می‌شود. در تدوین این فهرست از شاخص‌های تدوین شده توسط راب و همکاران (۲۰۰۱) استفاده شده است همچنین بخشنامه‌ها و آئین‌نامه‌های سازمان بورس اوراق بهادار و رهنمودهای حسابداری مدنظر قرار می‌گیرد. پس از طراحی شاخص، از روش شاخص غیر وزنی جهت امتیازدهی به سطح افشا اطلاعات استفاده می‌شود. بدین صورت که عناصر تشکیل دهنده شاخص افشا با اطلاعات مندرج در گزارش‌های هیئت مدیره مقایسه می‌شود. در صورتی که عنصر مذکور در گزارش‌ها افشا شده باشد امتیاز ۱ و در غیر این صورت امتیاز صفر به آن عنصر تخصیص می‌یابد. این عمل برای هر یک از شرکت‌های نمونه انجام می‌شود. همچنین شاخص افشا به شکل یک نسبت از طریق تقسیم امتیازات حاصله به کل امتیازات ممکن محاسبه می‌شود.

نتایج حاصل از تحقیقات پیشین در کشورهای مختلف نشان می‌دهد که محققان به نتایج یکسانی در مورد رابطه بین افشاء اطلاعات و متغیرهای مورد بررسی دست نیافته‌اند.

دار است. همچنین بین اندازه شرکت و سطح افشاء داوطلبانه رابطه مثبت معنا دار وجود داشته است اما هیچگونه رابطه معنا داری بین سایر متغیرها یافت نشد.

کوک (۱۹۹۲)^۴ با استفاده از ۱۶۵ شاخص افشاء به بررسی سطح افشاء اجباری و اختیاری شرکت های ژاپنی پرداخت. نتایج تحقیق نشان می داد که اندازه شرکت و نوع صنعت هر دو متغیرهای با اهمیتی هستند که اثر معنا داری بر سطح افشاء اطلاعات شرکت های ژاپنی فهرست شده در بورس اوراق بهادار توکیو دارند. همچنین شرکت های تولیدی، بطور معنا داری اطلاعات بیشتری را نسبت به سایر گروه شرکت های مورد مطالعه افشاء می کنند.

۳- روش شناسی پژوهش

این مطالعه در حیطه تحقیقات کاربردی طبقه بندی شده و از آنجا که هدف اصلی آن پیدا کردن روابط بین متغیرهاست از دیدگاه روش شناختی در زمره تحقیقات همبستگی قرار می-گیرد. جهت اجرا این تحقیق ابتدا شاخص افشای آتی تعریف و طراحی میشود. این شاخص مقیاسی است برای اندازه گیری سطح افشا اطلاعاتی که از طریق گزارشهای مالی به استفاده-کنندگان ارایه میشود. با توجه به اینکه اطلاعات اختیاری در صورتهای مالی جایگاهی ندارد و غالباً اینگونه اطلاعات از طریق گزارشهای هیئت مدیره ارائه می شود، در این تحقیق صرفاً به بررسی اطلاعات آتی در گزارش هیئت مدیره پرداخته می شود. جهت آزمون فرضیه ها، با توجه به مطالعات انجام شده، از دو مدل رگرسیون چند متغیره و آزمون تجزیه و تحلیل واریانس استفاده می شود. بدین منظور ابتدا اطلاعات لازم جهت محاسبه نسبت های مالی (متغیرها) از صورتهای مالی، یادداشتهای پیوست و گزارش های هیات مدیره استخراج شده سپس با استفاده از نرم افزار اکسل پردازش لازم روی داده های مذکور صورت می پذیرد. در نهایت با بکار گیری نرم افزار SPSS آزمون معنا دار بودن فرضیه ها انجام می شود.

جامعه آماری (N): جامعه آماری پژوهش جاری کلیه شرکت های تولیدی پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است. قلمرو مکانی: مکان انجام این پژوهش بورس و اوراق بهادار تهران است.

قلمرو زمانی: با توجه به پیشینه تحقیق در سایر کشورها، و از آنجا که معمولاً "سیاست های افشا اطلاعات مالی طی دوره های مختلف ثابت باقی می ماند (بوتوسان، ۱۹۹۷)، صرفاً" گزارش های مالی یک سال مورد بررسی قرار می گیرد. (دوره مورد بررسی محدود به یک سال می شود) در نتیجه آخرین

همچنین بطور خاص، تحقیقی در مورد افشای اطلاعات آتی در ایران انجام نشده است. بطور خلاصه نتایج برخی از تحقیقات در زیر ارایه شده است:

محمد رضا سید آبادی (۱۳۸۳) در تحقیقی تحت عنوان "بررسی تأثیر اندازه و نسبت های مالی بر افشاء کامل صورت های مالی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران" به مطالعه اثر اندازه شرکت، نسبت بدهی به حقوق صاحبان سهام و نسبت سود قبل از مالیات به فروش خالص بر افشاء کامل اطلاعات پرداخت. او فرضیه های تحقیق خود را بصورت زیر تدوین نمود:

الف. بین اندازه شرکت (جمع دارائی ها) و افشای کامل صورت های مالی رابطه معنی داری وجود دارد.

ب. بین نسبت بدهی به حقوق صاحبان سهام و افشای کامل صورت های مالی رابطه معنی داری وجود دارد.

ج. بین نسبت سود قبل از مالیات به فروش خالص و افشای کامل صورت های مالی رابطه معنی داری وجود دارد.

رضا ارزیتون (۱۳۸۳) در پژوهشی دیگر به بررسی رابطه ویژگی های ساختار مالی و عملکرد شرکت ها با سطح افشاء اطلاعات در صورت های مالی شرکت های پذیرفته در بورس اوراق بهادار تهران پرداخت. او دو فرضیه اصلی زیر را مورد آزمون قرار داد:

الف. بین ویژگی های ساختاری و عملکردی شرکت ها و افشاء کافی در صورت های مالی رابطه معنا داری وجود دارد.

ب. بین ویژگی های عملکردی شرکت ها و افشاء کافی در صورت های مالی رابطه معنا داری وجود دارد.

خدادادی، کاظمی و افلاطونی (۲۰۱۰) در تنها تحقیق یافت شده در مورد افشاء اطلاعات داوطلبانه در شرکت های ایرانی، به بررسی اثر ساختار حاکمیت شرکتی بر سطح افشاء اختیاری اطلاعات در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداخته اند.

در این پژوهش حاکمیت شرکتی به درصد مدیران مستقل در هیأت مدیره، عضویت مدیر عامل در هیأت مدیره و درصد مالکیت نهادی تعریف شده است. آن ها ۱۰۶ شرکت را برای سال های ۲۰۰۱ تا ۲۰۰۵ مورد بررسی قرار دادند. اندازه شرکت و نوع حسابرس (سازمان حسابرسی یا موسسات خصوصی حسابرسی) به عنوان متغیرهای کنترلی مورد استفاده قرار گرفت. برای ارزیابی سطح افشاء اطلاعات داوطلبانه، آن ها ۳۳ شاخص را طراحی کردند. یافته های تحقیق نشان میدهد که صرفاً رابطه بین مالکیت نهادی و افشاء داوطلبانه اطلاعات معنا

گزارش‌های مالی انتشار یافته که در دسترس است مبنا دوره تحقیق قرار می‌گیرد که سال ۱۳۹۱ می‌باشد.

نمونه آماری (n): در این پژوهش کلیه شرکت‌های عضو جامعه آماری که دارای شرایط زیر بوده‌اند، به عنوان شرکت‌های عضو نمونه انتخاب خواهند شد:

(۱) شرکت‌های مورد نظر جزو بانک‌ها، واسطه‌گری مالی، لیزینگ و شرکت‌های بیمه نباشند.

(۲) پایان سال مالی شرکت، منطبق بر ۲۹ اسفند ماه باشد.

(۳) شرکت‌های مورد نظر از ابتدا تا انتهای پژوهش در عضویت بورس اوراق بهادار باشند.

(۴) تمامی داده‌های مورد نیاز آن‌ها در دسترس باشد.

۴- فرضیه‌های پژوهش

فرضیات این تحقیق بر اساس مقالات معتبر تدوین شده است. از آنجائیکه یافته‌های محققین مختلف در مورد رابطه تمرکز مالکیت، ساختار و نوع مالکیت نتایج یکسانی را نشان نمی‌دهند (به طور خلاصه در بخش ادبیات موضوع تشریح شده است) لذا ترجیح داده شد که فرضیه‌ها بدون جهت طراحی شوند.

فرضیه اول: بین اندازه شرکت و سطح افشا اطلاعات آتی حسابداری رابطه معنا داری وجود دارد.

فرضیه دوم: بین نسبت بدهی شرکت و سطح افشا اطلاعات آتی حسابداری رابطه معنا داری وجود دارد.

فرضیه سوم: بین تمرکز مالکیت و سطح افشا اطلاعات آتی حسابداری رابطه معنا داری وجود دارد.

فرضیه چهارم: بین عمر شرکت و سطح افشا اطلاعات آتی حسابداری رابطه معنا داری وجود دارد.

فرضیه پنجم: بین اندازه موسسه حسابرسی (حسابرس مستقل شرکت) و سطح افشا اطلاعات آتی رابطه معنا داری وجود دارد.

فرضیه ششم: بین سودآوری شرکت و سطح افشا اطلاعات آتی حسابداری رابطه معنا داری وجود دارد.

۵- مدل پژوهش و متغیرهای آن

با استفاده از آمار توصیفی، تجزیه و تحلیل همبستگی و مدل رگرسیون، داده‌ها و فرضیه‌های این پژوهش مورد تجزیه و تحلیل و آزمون قرار می‌گیرند. جهت آزمون فرضیه‌ها از مدل زیر استفاده خواهد شد

$$LD = \alpha + \beta_1 Size + \beta_2 Debt + \beta_3 H + \beta_4 Age + \beta_5 A + \beta_6 Prof + \varepsilon$$

که در آن:

LD عبارت است از سطح افشای شرکت،

Size عبارت است از اندازه شرکت،

Debt عبارت است از نسبت بدهی شرکت،

H عبارت است از تمرکز مالکیت شرکت،

Age عبارت است از سن شرکت،

A عبارت است از اندازه موسسه حسابرسی شرکت،

Prof عبارت است از سود آوری شرکت.

الف- متغیر وابسته

افشا: افشای آتی طبقه‌ای از اطلاعات است که شامل برنامه‌های فعلی و پیش‌بینی آینده است که سرمایه‌گذاران و سایر استفاده‌کنندگان را قادر به ارزیابی عملکرد مالی آینده شرکت می‌کند. چنین افشایی شامل پیش‌بینی مالی از قبیل درآمد سال آینده، بازده مورد انتظار و گردش وجوه نقد پیش-بینی شده می‌باشد. افشای آتی همچنین شامل اطلاعات غیر مالی نیز می‌باشد. به عبارتی دیگر اطلاعات آتی شکلی از افشای اختیاری است که به معنای توضیح اطلاعاتی فراتر از محدوده-ای است که بیش از این در سیستم گزارشگری مالی موجود بوده است. تعریف ساده‌ی افشا، انتقال و ارائه اطلاعات اقتصادی اعم از مالی و غیر مالی، کمی یا سایر اشکال اطلاعات مرتبط با وضعیت و عملکرد مالی شرکت است. این افشا در صورتی که به واسطه یک منبع مقرراتی و وضع‌کننده قوانین الزامی شده باشد، افشای اجباری گفته می‌شود و در صورتی که افشای اطلاعات تحت تأثیر قوانین خاصی نباشد، افشای اختیاری تلقی می‌شود. همچنین، افشا به طور ضمنی بیانگر ارایه‌ی حداقلی از اطلاعات در گزارش‌های شرکت است به نحوی که بتوان به وسیله آن ارزیابی قابل قبولی از ریسک‌ها و ارزش نسبی شرکت به عمل آورد و کاربران اطلاعات را در این زمینه یاری نماید (آنسا، ۱۹۹۸).

ابتدا شاخص افشای آتی تعریف و طراحی می‌شود. این شاخص مقیاسی است برای اندازه‌گیری سطح افشا اطلاعاتی که از طریق گزارش‌های مالی به استفاده‌کنندگان ارایه می‌شود. با توجه به اینکه اطلاعات اختیاری در صورت‌های مالی جایگاهی ندارد و غالباً این‌گونه اطلاعات از طریق گزارش‌های هیئت مدیره ارائه می‌شود، این تحقیق صرفاً به بررسی اطلاعات آتی در گزارش هیئت مدیره پرداخته می‌شود. شاخص شامل فهرستی از عناصری است که در گزارش‌های هیئت مدیره افشا می‌شود. در تدوین این فهرست از شاخص‌های تدوین شده توسط راب و همکاران (۲۰۰۱) استفاده شده است. همچنین

اندازه حسابرس مستقل: سازمان حسابرسی به عنوان حسابرس بزرگ و سایر مؤسسات به عنوان حسابرس کوچک شناخته می‌شوند. این متغیر نیز موهومی می‌باشد.

سودآوری: با نسبت سود خالص به فروش ارزیابی می‌شود.

۶- نتایج پژوهش

آمار توصیفی^۵ به آن دسته از روش‌های آماری گفته می‌شود که به پژوهشگر در طبقه بندی، خلاصه کردن، توصیف و تفسیر و برقراری ارتباط از طریق اطلاعات جمع آوری شده کمک می‌کند (دلاور، ۱۳۹۰). یکی از مهم‌ترین مزایای استفاده از آمار توصیفی خلاصه کردن حجم عظیمی از اطلاعات است. همان طور که اشاره شد، از نرم افزار اکسل برای دسته بندی داده‌های جمع آوری شده از صورت‌های مالی، روند معاملات و شرکت‌های عضو نمونه آماری استفاده شده است و با استفاده از همین نرم افزار برای محاسبه متغیرهای پژوهش که فرمول محاسبه آن‌ها در فصل سوم تشریح شد، مورد استفاده قرار گرفته است. برای ارائه یک نمای کلی از خصوصیات مهم متغیرهای محاسبه شده، در جدول (۱-۴) برخی از مفاهیم آمار توصیفی این متغیرها، شامل میانگین، انحراف معیار حداقل، حداکثر و تعداد مشاهدات ارائه شده است.

با توجه به نتایج منعکس در جدول شماره (۴-۱)، میانگین متغیر سطح افشا ۰/۶ است. این در حالی است حداقل مقدار آن برابر با ۰/۱۴ بوده و مربوط به شرکت ورزیران و حداکثر مقدار آن برابر با ۰/۸۸ و مربوط به شرکت ایران خودرو است. در رابطه با متغیر تمرکز مالکیت می‌توان بیان نمود که میانگین این متغیر برابر با ۰/۲ برای شرکت‌های نمونه است. میانگین متغیر سودآوری برای شرکت‌های نمونه برابر با ۱۲ درصد است.

بخشنامه‌ها و آئین نامه‌های سازمان بورس اوراق بهادار و رهنمودهای حسابداری مدنظر قرار می‌گیرد. پس از طراحی شاخص، از روش شاخص غیر وزنی جهت امتیازدهی به سطح افشا اطلاعات استفاده می‌شود. بدین صورت که عناصر تشکیل دهنده شاخص افشا با اطلاعات مندرج در گزارش‌های هیئت مدیره مقایسه می‌شود. در صورتی که عنصر مذکور در گزارش‌ها افشا شده باشد امتیاز ۱ و در غیر این صورت امتیاز صفر به آن عنصر تخصیص می‌یابد. این عمل برای هر یک از شرکت‌های نمونه انجام می‌شود. همچنین شاخص افشا به شکل یک نسبت از طریق تقسیم امتیازات حاصله به کل امتیازات ممکن محاسبه می‌شود. پس از بررسی‌های صورت گرفته و استفاده از نظر کارشناسان و صاحب نظران این رشته، مدلی برای اندازه گیری متغیر افشای اطلاعات آتی ارائه گردید.

ب- متغیرهای مستقل

اندازه: در پژوهش جاری این متغیر برابر است با لگاریتم طبیعی مجموع ارزش دفتری کل دارایی‌ها.

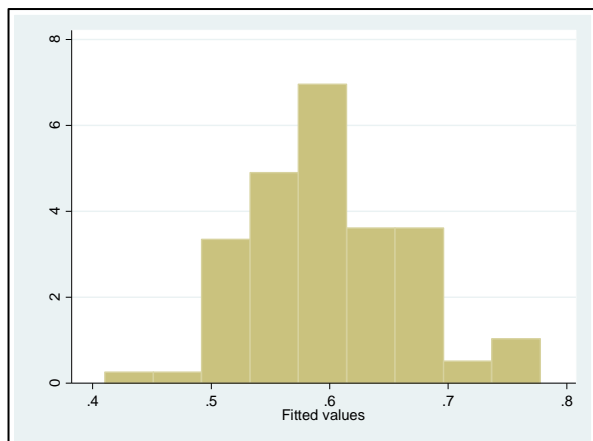
نسبت بدهی‌ها: برابر است با مجموع بدهی‌ها به حقوق صاحبان سهام.

تمرکز مالکیت: درصد مجموع مالکیت سهامدارانی که مالکیت بیش از ۵٪ از کل سهام شرکت را در اختیار دارند.

عمر شرکت: به صورت یک متغیر موهومی در این مدل رگرسیون بکار می‌رود. شرکت‌هایی که قبل از سال ۱۳۷۰ در بورس اوراق بهادار پذیرفته شده‌اند به عنوان شرکت‌های قدیمی (برابر با یک) و شرکت‌هایی که بعد از این تاریخ در بورس پذیرفته شده‌اند به عنوان شرکت‌های جدید شناخته می‌شوند (برابر با صفر).

جدول ۱- آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

متغیر	شاخص آماری	نماد متغیر	میانگین	انحراف معیار	حداقل	حداکثر	مشاهدات سال - شرکت
سطح افشا	LD	۰/۶	۰/۱۴۹	۰/۱۴	۰/۸۸	۹۵	
اندازه	Size	۱۴/۰۳	۱/۴۶	۱۱/۴۹	۱۸/۵۴	۹۵	
نسبت بدهی	Debt	۲/۰۸	۱/۳۴	۰/۲۱	۵/۵۷	۹۵	
تمرکز مالکیت	H	۰/۲	۰/۱	۰/۰۸	۰/۷۲	۹۵	
سن	Age	۰/۸	۰/۴	۰	۱	۹۵	
اندازه موسسه حسابرسی	A	۰/۴۳	۰/۴۹	۰	۱	۹۵	
سود آوری	Prof	۰/۱۲	۰/۲۱	-۰/۷۶	۰/۷۴	۹۵	

نمودار ۱- هیستوگرام نرمال بودن مانده‌ها در مدل پژوهش

برای بررسی نرمال بودن اجزای خطا از آزمون شاپیرو و ویلک و نیز استفاده می‌شود. نتایج این آزمون برای مدل پژوهش در جدول زیر ارائه گردیده است.

جدول ۳- نتیجه آزمون نرمال بودن اجزای خطا

نتیجه	مقدار احتمال	آماره آزمون	شاخص آماری و نتیجه نوع آزمون
نرمال بودن اجزای خطا	۰/۴۶	۰/۰۷۹	شاپیرو و ویلک

همان طور که در جدول فوق ملاحظه می‌شود، برون داد آزمون شاپیرو و ویلک بیانگر عدم رد فرضیه صفر مبنی بر نرمال بودن اجزای خطا بوده و این مهم حکایت از آن دارد که توزیع اجزای خطای مدل برازش شده نرمال می‌باشد.

ج) آزمون هم خطی

سومین پیش فرض رگرسیونی که برای مدل برازش شده‌ی بررسی شده است، پیش فرض عدم وجود هم خطی است. یکی از مفروضات رگرسیون چند متغیره این است که متغیرهای توضیحی با یکدیگر همبسته نیستند. در اکثر موارد رابطه بین متغیرهای توضیحی غیر صفر خواهد بود، اما غالباً درجه کمی از رابطه بین متغیرهای توضیحی سبب کاهش چندانی در دقت مدل نخواهد شد. همان طور که در فصل سوم بیان گردید، یکی از آزمون‌های آماری رایج برای شناسایی وجود یا عدم وجود مشکل هم خطی استفاده از آزمون وی ای اف^۷ است. نتایج این آزمون برای مدل برازش شده در جدول زیر ارائه گردیده است.

در ضمن جدول فوق نشان می‌دهد که متغیر تمرکز مالکیت نسبت به سایر متغیرها کمترین میزان پراکندگی را دارد. جهت برازش هر مدل رگرسیون و نتیجه‌گیری منطقی از خروجی‌های مدل نیاز به تایید مجموعه‌ای از مفروضات کلاسیک به شرح زیر می‌باشد:

الف) استقلال خطاها،

ب) خطاهای باقی مانده از توزیع نرمال برخوردار باشند،

ج) بین متغیرهای مستقل، همبستگی وجود نداشته باشد (آزمون هم خطی)،

د) ناهمسانی واریانس،

در ادامه هر یک از مفروضات فوق، مورد آزمون قرار می‌گیرد.

الف) استقلال خطاها

یکی از مفروضاتی که در رگرسیون مد نظر قرار می‌گیرد، استقلال خطاها (تفاوت بین مقادیر واقعی و مقادیر پیش بینی شده توسط معادله رگرسیون) از یکدیگر است. به منظور بررسی استقلال خطاها از یکدیگر، از آزمون دوربین - واتسون^۸ استفاده می‌گردد. چنانچه این آماره در بازه ۱,۵ تا ۲,۵ قرار گیرد، H₀ آزمون (عدم همبستگی بین خطاها) پذیرفته می‌شود و در غیر این صورت H₁ رد خواهد شد.

H₀: بین خطاهای آزمون همبستگی وجود ندارد.

H₁: بین خطاهای آزمون همبستگی وجود دارد.

جدول ۲- نتیجه آزمون خود همبستگی برای مدل پژوهش

نتیجه	آماره آزمون	شاخص آماری و نتیجه نوع آزمون
عدم وجود خود همبستگی (استقلال خطاها)	۱/۶۲	دوربین واتسون

همان طور که در جدول مذکور ملاحظه می‌شود، برون داد آزمون دوربین واتسون برابر با ۱/۶۲ است که این مقدار بین ۱/۵ تا ۲/۵ قرار دارد. این مقدار حاکی از آن است که در مدل تخمین زده شده با استفاده از رگرسیون مبتنی بر روش تلفیقی، مشکل خود همبستگی وجود ندارد.

ب) آزمون نرمال بودن

به منظور بررسی نرمال بودن توزیع اجزای خطا (باقیمانده)، نمودار زیر ارائه گردیده است. شکل ظاهری در این توزیع، صحنه‌ای بر نرمال بودن آن می‌گذارد.

جدول ۴- نتیجه آزمون وی ای اف برای مدل پژوهش

متغیر	نماد متغیر	VIF	1/VIF
اندازه	Size	۱/۲۳	۰/۸۱
نسبت بدهی	Debt	۱/۲۸	۰/۷۸
تمرکز مالکیت	H	۱/۱۱	۰/۹
سن	Age	۱/۱۱	۰/۸۹
اندازه موسسه حسابرسی	A	۱/۲۱	۰/۸۲
سود آوری	Prof	۱/۲۳	۰/۸۱

خطای ۵ درصد بالاتر بوده و حکایت از آن دارد که فرضیه صفر مبنی بر همسانی واریانس را نمی‌توان رد نمود. بنابراین مدل برازش شده دارای همسانی واریانس است.

جدول ۵- نتیجه آزمون ناهمسانی واریانس برای مدل پژوهش

نتیجه	مقدار احتمال	آماره آزمون	شاخص آماری و نتیجه نوع آزمون
همسانی واریانس	۰/۶۵۹	۲۱/۵۹	وایت

برآورد مدل تحقیق و نتایج آزمون فرضیات

بنابراین، مدل پژوهش با رعایت پیش فرض‌های رگرسیون برازش شده و نتایج آن در جدول ۶ آرایه گردیده است. با توجه به نتایج منعکس در جدول ۶ می‌توان نتیجه‌گیری زیر را نظر گرفت:

سطح معنی‌داری F فیشر کمتر از ۱ درصد می‌باشد، پس می‌توان گفت این مدل با احتمال ۹۹ درصد معنی‌دار است. به دیگر سخن، این مدل از اعتبار بالایی برخوردار است. علاوه بر این، ضریب تعیین تعدیل شده این مدل ۱۵ درصد است؛ این عدد نشان می‌دهد که ۱۵ درصد از مقادیر متغیر وابسته توسط متغیرهای توضیحی، توضیح داده می‌شود.

همان‌طور که در جدول فوق ملاحظه می‌شود، مقدار آماره وی ای اف برای کلیه متغیرهای پژوهش کمتر از ۱۰ می‌باشد که این مقدار حکایت از این دارد که در مدل پژوهش، مشکل هم خطی وجود ندارد.

(د) ناهمسانی واریانس

یکی دیگر از پیش فرض‌های اساسی رگرسیون، عدم وجود ناهمسانی واریانس بین جملات خطا است. برای تشخیص ناهمسانی واریانس، در مدل برازش شده از آزمون وایت استفاده شده است. جدول زیر نتایج آزمون وایت را به منظور شناسایی وجود یا عدم وجود ناهمسانی واریانس نشان می‌دهد. همان‌طور که در جدول مذکور ملاحظه می‌شود، آماره آزمون وایت برابر با ۲۱/۵۹ و مقدار احتمال آن ۰/۶۵ است که از سطح

جدول شماره ۶: نتایج تخمین مدل پژوهش

$LD = \alpha + \beta_1 Size + \beta_2 Debt + \beta_3 H + \beta_4 Age + \beta_5 A + \beta_6 Prof + \varepsilon$					
احتمال	آماره t	خطای استاندارد	برآورد ضریب	نماد متغیر	شاخص آماری متغیر
۰/۰۳	-۲/۱۸	۰/۰۰۱۳	-۰/۰۰۳	α	عرض از مبدأ
۰/۰۰۰	۳/۹۴	۰/۰۱۰۷	۰/۰۴۲	Size	اندازه
۰/۰۰۲	۳/۱۵	۰/۰۰۵	۰/۰۱۶	Debt	نسبت بدهی
۰/۸۶۷	۰/۱۷	۰/۰۶	۰/۰۱	H	تمرکز مالکیت
۰/۰۵۸	-۱/۹	۰/۰۱۶	-۰/۰۳	Age	سن
۰/۰۰۸	۲/۶۶	۰/۰۱۳	۰/۰۳۶	A	اندازه موسسه حسابرسی
۰/۰۰۰	۳/۵۷	۰/۰۳۲	۰/۱۱	Prof	سود آوری
ضریب تعیین تعدیل شده (R^2) : ۰/۱۵			آماره F (احتمال): ۳/۷۷ (۰/۰۰۲۲)		

استدلال نمود که این متغیر با سطح افشا اطلاعات آتی حسابداری رابطه مثبت دارد. به گونه‌ای که با افزایش واحدی در متغیر اندازه و با ثابت بودن سایر شرایط، سطح افشا اطلاعات آتی حسابداری به میزان ۰/۰۴۲ واحد افزایش می‌یابد. همان‌طور که از لحاظ نظری انتظار می‌رفت بین متغیر اندازه و

مقدار احتمال متغیر اندازه برابر با ۰/۰۰۰ است که این مقدار از سطح خطای ۵ درصد پایین‌تر بوده و حکایت از آن دارد که این متغیر با متغیر وابسته (سطح افشا اطلاعات آتی حسابداری) از لحاظ آماری رابطه معناداری دارد. با توجه به علامت ضریب متغیر مذکور (۰/۰۴۲) نیز چنین می‌توان

داری وجود دارد، تایید می‌شود. در رابطه با متغیر سود آوری می‌توان بیان نمود که مقدار احتمال این متغیر برابر با $0/00$ است که این مقدار از سطح خطای 5 درصد پایین‌تر بوده و حکایت از آن دارد که این متغیر با متغیر وابسته (سطح افشا اطلاعات آتی حسابداری) از لحاظ آماری رابطه معناداری دارد. با توجه به علامت ضریب متغیر مذکور ($0/11$) نیز چنین می‌توان استدلال نمود که این متغیر با سطح افشا اطلاعات آتی حسابداری رابطه مثبت دارد. همان‌طور که از لحاظ نظری انتظار می‌رفت بین متغیر سودآوری و سطح افشا اطلاعات آتی حسابداری رابطه معنادار وجود داشته باشد، این رابطه از لحاظ تجربی نیز تایید می‌شود. بنابراین، فرضیه ششم پژوهش مبنی بر این موضوع که بین سودآوری و سطح افشا اطلاعات آتی حسابداری رابطه معنادار وجود دارد، تایید می‌شود.

۷- نتیجه‌گیری و بحث

امروزه افشای اطلاعات تنها محدود به اطلاعات مالی در چارچوب گزارش‌های مالی نیست، بلکه معمولاً دسته‌ای از اطلاعات غیر مالی را نیز با هدف اثرگذاری بر تصمیمات استفاده‌کنندگان، افشا می‌شود. در فرهنگ حسابداری افشاء یک واژه فراگیر بوده و به عنوان یکی از اصول حسابداری طبقه بندی می‌شود که تمامی فرایندهای با اهمیت مالی را در بر گرفته و بر کلیه جوانب مالی مؤثر می‌باشد اطلاعات منتشر شده در گزارش سالانه را می‌توان به اطلاعات گذشته و اطلاعات آتی تقسیم بندی نمود افشای اطلاعات گذشته (تاریخی) اشاره به نتایج مالی گذشته دارد و افشای آتی طبقه‌ای از اطلاعات است که شامل برنامه‌های فعلی و پیش‌بینی آینده است پژوهش حاضر با تدوین شاخص‌هایی به بررسی تأثیر متغیرهای اندازه، نسبت بدهی‌ها، تمرکز مالکیت، عمر شرکت، اندازه حسابرس مستقل و سودآوری بر سطح افشا اطلاعات آتی در گزارش‌های سالانه 95 شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در سال 1391 پرداخت از نظر آماری این پژوهش با استفاده از تکنیک‌های تحلیل همبستگی و رگرسیون چند متغیره نسبت به تحلیل فرضیه‌های تحقیق اقدام نمود یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که بین متغیرهای اندازه شرکت، نسبت بدهی، اندازه موسسه حسابرسی و سودآوری با سطح افشا اطلاعات آتی حسابداری رابطه معناداری وجود دارد و بین متغیرهای تمرکز مالکیت و سن شرکت با سطح افشا اطلاعات آتی حسابداری رابطه معناداری وجود ندارد.

این نتایج با یافته‌های پژوهش خدادادی و همکاران (2010) و سید آبادی (1383) مطابقت دارد. همچنین نتایج

سطح افشا رابطه معنادار وجود داشته باشد، این رابطه از لحاظ تجربی نیز تایید می‌شود. بنابراین، فرضیه اول پژوهش مبنی بر این موضوع که بین اندازه شرکت و سطح افشا اطلاعات آتی حسابداری رابطه معنادار وجود دارد، تایید می‌شود. در رابطه با متغیر نسبت بدهی می‌توان بیان نمود که مقدار احتمال متغیر اندازه برابر با $0/02$ است که این مقدار از سطح خطای 5 درصد پایین‌تر بوده و حکایت از آن دارد که این متغیر با متغیر وابسته (سطح افشا اطلاعات آتی حسابداری) از لحاظ آماری رابطه معناداری دارد. با توجه به علامت ضریب متغیر مذکور ($0/16$) نیز چنین می‌توان استدلال نمود که این متغیر با سطح افشا اطلاعات آتی حسابداری رابطه مثبت دارد. به گونه‌ای که با افزایش واحدی در متغیر نسبت بدهی و با ثابت بودن سایر شرایط، سطح افشا اطلاعات آتی حسابداری به میزان $0/16$ واحد افزایش می‌یابد. همان‌طور که از لحاظ نظری انتظار می‌رفت بین متغیر نسبت بدهی و سطح افشا اطلاعات آتی حسابداری رابطه معنادار وجود داشته باشد، این رابطه از لحاظ تجربی نیز تایید می‌شود. بنابراین، فرضیه دوم پژوهش مبنی بر این موضوع که بین نسبت بدهی و سطح افشا اطلاعات آتی حسابداری رابطه معنادار وجود دارد، تایید می‌شود. مقدار احتمال متغیر تمرکز مالکیت برابر با $0/86$ است که این مقدار از سطح خطای 5 درصد بیشتر بوده و حکایت از آن دارد که این متغیر با متغیر وابسته که همان سطح افشا اطلاعات آتی حسابداری است رابطه معناداری ندارد. بنابراین، فرضیه سوم پژوهش مبنی بر این موضوع که بین تمرکز صنعت و سطح افشا اطلاعات آتی حسابداری ارتباطی معنادار وجود دارد، تایید نمی‌شود. مقدار احتمال متغیر سن برابر با $0/57$ است که این مقدار از سطح خطای 5 درصد بیشتر بوده و حکایت از آن دارد که این متغیر با متغیر وابسته که همان سطح افشا اطلاعات آتی حسابداری است رابطه معناداری ندارد. بنابراین، فرضیه چهارم پژوهش مبنی بر این موضوع که بین سن و سطح افشا اطلاعات آتی حسابداری ارتباطی معنادار وجود دارد، تایید نمی‌شود.

مقدار احتمال متغیر اندازه موسسه حسابرسی برابر با $0/08$ است که این مقدار از سطح خطای 5 درصد پایین‌تر بوده و حکایت از آن دارد که این متغیر با متغیر وابسته (سطح افشا اطلاعات آتی حسابداری) از لحاظ آماری رابطه معناداری دارد. با توجه به علامت ضریب متغیر مذکور ($0/36$) نیز چنین می‌توان استدلال نمود که این متغیر با سطح افشا اطلاعات آتی حسابداری رابطه مثبت دارد. بنابراین، فرضیه پنجم پژوهش مبنی بر این موضوع که بین اندازه موسسه حسابرسی و سطح افشا اطلاعات آتی حسابداری رابطه معنادار

- * Botosan, C.A. (1997), "Disclosure level and the cost of equity capital", *The Accounting Review* Vol. 72 No. 3, pp. 323-49.
- * Bryan, S. H. (1997) Incremental information content required disclosures contained in management discussion and analysis, *The Accounting Review*, 72(2), pp. 285-301.
- * Bujaki, M., Zeghal, D. and Bozec, R. (1999), "The disclosure of future oriented information in annual reports of Canadian corporations", Working Paper No. 44, University of Ottawa, Ottawa.
- * Clarkson, P. M., Kao, J. L. and Richardson, G. D. (1999) Evidence that management discussion and analysis is a part of a firm's overall disclosure package, *Contemporary Accounting Research*, 16(1), pp. 111-134.
- * CICA (2002) Management's discussion and analysis; guidance on preparation and disclosure Canadian Institute of Chartered Accountants.
- * Cooke, T. E. (1991). An assessment of voluntary disclosure in the annual reports of Japanese corporations. *International Journal of Accounting*, 26, 174-189.
- * Field, L., Lowry, M. and Shu, S. (2003), "Does disclosure deter or trigger litigation?", working paper, MSAF Research Seminar, Manchester University, Manchester.
- * Kasznik, R. (1999), "On the association between voluntary disclosure and earnings management", *Journal of Accounting Research*, Vol. 37 No. 1, pp. 57-81.
- * Kieso, D.E. and Weygandt, J.J. (1995), *Intermediate Accounting*, 8th ed., Wiley, New York, NY.
- * Healy, P.M. and Palepu, G. (2001), "Information asymmetry, corporate disclosure and capital markets: a review of the empirical disclosure literature", *Journal of Accounting and Economics*, Vol. 31 Nos 1/3, pp. 405-40.
- * Hope, O. K. (2003) Disclosure practices, enforcement of accounting standards, and analysts' forecast accuracy: an international study, *Journal of Accounting Research*, 41(2), pp. 235-272.
- * Hussainey, K. (2004), "A study of the ability of (partially) automated disclosure scores to explain the information content of annual report narratives for future earnings", PhD thesis, Manchester University, Manchester.
- * Hussainey, K., Schleicher, T. and Walker, M. (2003) "Undertaking large-scale disclosures studies when AIMR-FAF ratings are not available". The case of price leading earnings, *Accounting and Business Research*, 33(4), pp. 275-294.
- * ICAEW (2003) Prospective financial information: guidance for UK directors, Institute of Chartered Accountants of England and Wales, London.
- * Lang, M. H. and Lundholm, R. J. (1996) Corporate disclosure policy and analyst behaviour, *Accounting Review*, 71, pp. 467-492.
- * Meek, G. K., Roberts, C. B., & Gray, S. J. (1995). Factors influencing voluntary annual report disclosures by U.S. and U.K. and continental European multinational corporations. *Journal of International Business Studies*, 26(55), 5-572.
- نشان می دهد برای ارزیابی سطح افشاء می توان از اندازه شرکت و نوع حسابرس (سازمان حسابرسی یا موسسات حسابرسی) به عنوان متغیرهای کنترلی استفاده نمود. این موضوع بر این نکته اشاره دارد که اندازه شرکت، نسبت بدهی و سودآوری متغیرهای با اهمیتی هستند و رابطه ای مستقیم با سطح افشاء اطلاعات حسابداری دارند. این نتایج با یافته های پژوهش راب و همکاران (۲۰۰۱) و آنسا (۱۹۹۸) همخوانی ندارد اما با نتیجه تحقیق بوتوسان و همکاران (۲۰۰۲) مطابقت دارد. یافته های پژوهش حاضر نشان می دهد افشاء عموماً مطابق پیش بینی های تئوری مالی است که اطلاعات عمومی بیشتر، ارزش شرکت را با کاهش هزینه سرمایه یا افزایش جریان های نقدی که به سهامداران تعلق می گیرد یا هردوی این ها، افزایش می دهد. لذا پیشنهاد می شود تا رابطه ای بین اینکه چه حجم از اطلاعات مالی را با چه کیفیتی افشا کنیم تا بین سطح افشاء اطلاعاتی که موجب جذب سرمایه گذاران و بر حذر داشتن رقبای تجاری می شود توازن برقرار گردد، مورد بررسی قرار گیرد.

فهرست منابع

- * حسینی، محمد، بشیرحسینی، محمد (۱۳۸۹)، "بررسی رابطه ی سطح افشاء اطلاعات حسابداری و نوسانات قیمت سهام در شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران"، پژوهشنامه اقتصادکسب و کار، سال اول، شماره دوم، صص ۷۵-۸۴
- * صیدی، حجت اله (۱۳۸۴). «ارزش گزارشگری در عصر اطلاعات»، حسابداری، شماره ۱۴۸، صص ۲۶-۲۸.
- * کاظمی یزدی، مرتضی (۱۳۷۶). «نقش قانون تجارت و گزارشگری مالی در انگلیس». حسابداری، شماره ۱۱۹، صص ۴۹-۵۵
- * Ahmed, K. and Nicholls, D. (1994), "The impact of nonfinancial company characteristics on mandatory compliance in developing countries: the case of Bangladesh", *The International Journal of Accounting*, Vol. 29 No. 1, pp. 62-77.
- * Aljifri, K. and Hussainey, k. (2007), "The determinants of forward-looking information in annual reports of UAE companies". *Managerial Auditing Journal*, Vol. 22 No. 9, 2007, pp. 881-894
- * Barron, O. E., Kile, C. O. and O'Keefe, T. B. (1999) MD&A quality as a measure by the SEC and analysts' earnings forecasts, *Contemporary Accounting Research*, 16(1), pp. 75-109.
- * Bozzolan, S., Trombeta, M and Sergio, B (2009) "Forward-Looking Disclosures, Financial Verifiability and Analysts' Forecasts: A Study of Cross-Listed European Firms". *European Accounting Review*, Vol. 18, No. 3, 435-473, 2009.

- * Schleicher, T. and Walker, M. (1999) Share price anticipation of earnings and management's discussion of operations and financing, *Accounting and Business Research*, 29(4), pp. 321–335.
- * Robb, S., Single, L. and Marilyn T.Z. (2001). "Nonfinancial disclosures across Anglo-American countries" *Journal of International Accounting, Auditing & Taxation* 10 (2001) 71–83

---

¹ disclosure Backward-looking information
² disclosure Backward-looking information
³ Botosan et al
⁴ Cooke, T.E. (1992),
⁵ Descriptive statistics
⁶ Durbin-Watson
⁷ VIF